

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών

Χημεία

Ενότητα 4: Περιοδικό σύστημα των στοιχείων

Τόλης Ευάγγελος
e-mail: etolis@uowm.gr

Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κεφάλαιο 4^ο

4

Περιοδικό σύστημα των στοιχείων

Περιοδικό σύστημα των στοιχείων

Περίοδος	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	H	He																
2	Li	Be											B	C	N	O	F	Ne
3	Na	Mg											Al	Si	P	S	Cl	Ar
4	K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
5	Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
6	Cs	Ba	La	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
7	Fr	Ra	Ac	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt	Uu	Uu	Uu	Uu	Uu	Uu	Uu	Uu	Uu

Σημειώσεις:
*Σερά Λανθάνου: Ce, Pr, Nd, Pm, Sm, Eu, Gd, Tb, Dy, Ho, Er, Tm, Yb, Lu
**Σερά Ακτίων: Th, Pa, U, Np, Pu, Am, Cm, Bk, Cf, Es, Fm, Md, No, Lr

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (1/24)

Αρχές 18^{ου} Αιώνα οι επιστήμονες διαπίστωσαν ότι τα **στοιχεία** που ήταν γνωστά μέχρι τότε είχαν κάποιες **κοινές ιδιότητες**.

Προσπάθεια ταξινόμησης τους σε έναν πίνακα.

- Dobereiner (1817).
- Newlands (1864).
- **Mendeleev** (1869).

Η πιο αξιόλογη προσπάθεια, κατέταξε τα στοιχεία κατά αυξανόμενο ατομικό βάρος και άφησε κενές θέσεις σε στοιχεία που δεν είχαν ανακαλυφθεί ακόμη!!!

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (2/24)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ – Mendeleev (63 στοιχεία).

-> Κατάταξη συναρτήσεως του ατομικού τους βάρους.

Reihen	Gruppe I - R ₂ O	Gruppe II - RO	Gruppe III - R ₂ O ₃	Gruppe IV RH ₄ RO ₂	Gruppe V RH ₃ R ₂ O ₅	Gruppe VI RH ₂ RO ₃	Gruppe VII RH R ₂ O ₇	Gruppe VIII - RO ₄
1		H=1						
2	Li=7	Be=9,4	B=11	C=12	N=14	O=16	F=19	
3		Na=23	Mg=24	Al=27,3	Si=28	P=31	S=32	Cl=35,5
4	K=39	Ca=40	- = 44	Ti = 48	V=51	Cr=52	Mn=55	Fe=56,Co=59 Ni=59,Cu=63
5	(Cu=63)	Zn=65	- = 68	- = 72	As=75	Se=78	Br=80	
6	Rb=85	Sr=87	?Yt=88	Zr=90	Nb=94	Mo=96	- =100	Ru=104,Rh=104 Pd=106,Ag=108
7	Ag=108	Cd=112	In=113	Sn=118	Sb=122	Te=128	J=127	
8	Cs=133	Ba=137	?Di=138	?Ce=140	-	-	-	- - - -
9	(-)	-	-	-	-	-	-	
10	-	-	?Er=178	?La=180	Ta=182	W=184	-	Os=195,Ir=197, Pt=198,Au=199
11	(Au=199)	Hg=200	Tl=204	Pb=207	Bi=208	-	-	
12	-	-	-	Th=231	-	U=240	-	- - - -

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (3/24)

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ:

Νόμος περιοδικότητας του Moseley:

«Η χημική συμπεριφορά των στοιχείων είναι περιοδική συνάρτηση του ατομικού τους αριθμού».

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (4/24)

	IA	IIA	IIIB	IVB	VB	VIB	VII B	VIII	IB	IIB	IIIA	IVA	VA	VIA	VIIA	0		
1	H 1							1 2 3								He 2		
2	Li 3	Be 4									B 5	C 6	N 7	O 8	F 9	Ne 10		
3	Na 11	Mg 12									Al 13	Si 14	P 15	S 16	Cl 17	Ar 18		
4	K 19	Ca 20	Sc 21	Ti 22	V 23	Cr 24	Mn 25	Fe 26	Co 27	Ni 28	Cu 29	Zn 30	Ga 31	Ge 32	As 33	Se 34	Br 35	Kr 36
5	Rb 37	Sr 38	Y 39	Zr 40	Nb 41	Mo 42	Tc 43	Ru 44	Rh 45	Pd 46	Ag 47	Cd 48	In 49	Sn 50	Sb 51	Te 52	I 53	Xe 54
6	Cs 55	Ba 56	La 57	Hf 72	Ta 73	W 74	Re 75	Os 76	Ir 77	Pt 78	Au 79	Hg 80	Tl 81	Pb 82	Bi 83	Po 84	At 85	Rn 86
7	Fr 87	Ra 88	Ac 89	Rf 104	Db 105	Sg 106	Bh 107	Hs 108	Mt 109	110	111	112						

Λανθανίδες:	Ce 58	Pr 59	Nd 60	Pm 61	Sm 62	Eu 63	Gd 64	Tb 65	Dy 66	Ho 67	Er 68	Tm 69	Yb 70	Lu 71
Ακτινίδες:	Th 90	Pa 91	U 92	Np 93	Pu 94	Am 95	Cm 96	Bk 97	Cf 98	Es 99	Fm 100	Md 101	No 102	Lr 103

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Μέταλλα
Αμέταλλα
Αλκάλια (IA)
Αλκαλικές Γαίες (IIA)
Αλογόνα (VIIA)
Ευγενή Αέρια (VIIIA ή 0)

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (5/24)

1 IA		Ατομικός Αριθμός Στοιχείο Ατομική Μάζα										18 VIII A												
1	¹ H 1.00794	2	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td style="background-color: #f0f0f0;"></td><td>Μέταλλα</td></tr> <tr><td style="background-color: #f0f0f0;"></td><td>Αμέταλλα</td></tr> <tr><td style="background-color: #f0f0f0;"></td><td>Ημιμέταλλα</td></tr> </table>											Μέταλλα		Αμέταλλα		Ημιμέταλλα	13	14	15	16	17	2
	Μέταλλα																							
	Αμέταλλα																							
	Ημιμέταλλα																							
2	³ Li 6.9410	⁴ Be 9.01218	5	⁶ B 10.8110	⁷ C 12.0110	⁸ N 14.0067	⁹ O 15.9994	¹⁰ F 18.9984	¹¹ Ne 20.1797	13	14	15	16	17	18									
3	¹¹ Na 22.9898	¹² Mg 24.3050	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	¹³ Al 26.9815	¹⁴ Si 28.0855	¹⁵ P 30.9738	¹⁶ S 32.0660	¹⁷ Cl 35.4527	¹⁸ Ar 39.9480						
4	¹⁹ K 39.0983	²⁰ Ca 40.0780	²¹ Sc 44.9559	²² Ti 47.8670	²³ V 50.9415	²⁴ Cr 51.9961	²⁵ Mn 54.9380	²⁶ Fe 55.8470	²⁷ Co 58.9332	²⁸ Ni 58.6934	²⁹ Cu 63.5460	³⁰ Zn 65.3900	³¹ Ga 69.7230	³² Ge 72.6100	³³ As 74.9216	³⁴ Se 78.9600	³⁵ Br 79.9040	³⁶ Kr 83.8000						
5	³⁷ Rb 85.4678	³⁸ Sr 87.6200	³⁹ Y 88.9059	⁴⁰ Zr 91.2240	⁴¹ Nb 92.9064	⁴² Mo 95.9400	⁴³ Tc 98.9069	⁴⁴ Ru 101.0720	⁴⁵ Rh 102.9055	⁴⁶ Pd 106.4200	⁴⁷ Ag 107.8682	⁴⁸ Cd 112.4130	⁴⁹ In 114.8180	⁵⁰ Sn 118.7100	⁵¹ Sb 121.7570	⁵² Te 127.6000	⁵³ I 126.9045	⁵⁴ Xe 131.2900						
6	⁵⁵ Cs 132.9054	⁵⁶ Ba 137.3270	* ⁵⁷ La 138.9055	⁷² Hf 178.4900	⁷³ Ta 180.9479	⁷⁴ W 183.8400	⁷⁵ Re 186.2070	⁷⁶ Os 190.2330	⁷⁷ Ir 192.2170	⁷⁸ Pt 195.0780	⁷⁹ Au 196.9665	⁸⁰ Hg 200.5900	⁸¹ Tl 204.3833	⁸² Pb 207.2000	⁸³ Bi 208.9804	⁸⁴ Po 208.9824	⁸⁵ At 209.9871	⁸⁶ Rn 222.0176						
7	⁸⁷ Fr 223.0197	⁸⁸ Ra 226.0254	+ ⁸⁹ Ac 227.0277	¹⁰⁴ Rf 261.0890	¹⁰⁵ Db 262.1144	¹⁰⁶ Sg 263.1180	¹⁰⁷ Bh 262.1200	¹⁰⁸ Hs 265.1306	¹⁰⁹ Mt (268)	¹¹⁰ Ds (271)	¹¹¹ Rg (272)	¹¹² Uub (285)	¹¹³ Uut (284)	¹¹⁴ Uuq (289)	¹¹⁵ Uup (288)	¹¹⁶ Uuh (293)	¹¹⁷ Uus (293)	¹¹⁸ Uuo (294)						

ΛΑΝΘΑΝΙΔΕΣ	⁵⁸ Ce 140.1160	⁵⁹ Pr 140.9077	⁶⁰ Nd 144.2420	⁶¹ Pm 144.9127	⁶² Sm 150.3600	⁶² Sm 150.3600	⁶³ Eu 151.9650	⁶⁴ Gd 157.2530	⁶⁵ Tb 158.9253	⁶⁶ Dy 162.5000	⁶⁷ Ho 164.9303	⁶⁸ Er 167.2593	⁶⁹ Tm 168.9342	⁷⁰ Yb 173.0430	⁷¹ Lu 174.9671
*ΑΚΤΙΝΙΔΕΣ	⁹⁰ Th 232.0381	⁹¹ Pa 231.0359	⁹² U 238.0289	⁹³ Np 237.0482	⁹⁴ Pu 244.0642	⁹⁴ Pu 244.0642	⁹⁵ Am 243.0614	⁹⁶ Cm 247.0614	⁹⁷ Bk 247.0700	⁹⁸ Cf 251.0796	⁹⁹ Es 252.083	¹⁰⁰ Fm 257.0951	¹⁰¹ Md 258.0984	¹⁰² No 259.1011	¹⁰³ Lr 262.1100

18 ΟΜΑΔΕΣ (κατακόρυφες στήλες) **7 ΠΕΡΙΟΔΟΙ** (οριζόντιες γραμμές)

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (6/24)

Αποτελείται από:

- 7 οριζόντιες σειρές - περίοδοι.
- 18 κάθετες στήλες - ομάδες.
- Κάθε περίοδος αρχίζει με ένα αλκαλιμέταλλο και τελειώνει με ένα ευγενές αέριο.
- Οι ιδιότητες των στοιχείων στις περιόδους μεταβάλλονται περιοδικά ενώ τα στοιχεία κάθε ομάδας παρουσιάζουν κοινές ιδιότητες.
- Η τοποθέτηση των στοιχείων στον περιοδικό πίνακα γίνεται πλέον βάσει του ατομικού αριθμού.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (7/24)

Ο αριθμός κάθε κύριας ομάδας συμπίπτει με τον αριθμό των ηλεκτρονίων σθένους των στοιχείων που ανήκουν σ' αυτή.

1^η ή IA ομάδα : ns^1

${}_1\text{H} : 1s^1$

${}_3\text{Li} : 1s^2 2s^1$

${}_{11}\text{Na} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$

${}_{19}\text{K} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^1$

2^η ή IIA ομάδα : ns^2

${}_4\text{Be} : 1s^2 2s^2$

${}_{12}\text{Mg} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2$

${}_{20}\text{Ca} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^2$

3^η ή IIIA ομάδα : ns^2np^1

${}_5\text{B} : 1s^2 2s^2 2p^1$

${}_{13}\text{Al} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^1$

${}_{31}\text{Ga} : 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^{10} 4s^2 4p^1$

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (8/24)

Τομείς του περιοδικού πίνακα:

Τομέας περιοδικού πίνακα είναι ένα σύνολο στοιχείων των οποίων τα άτομα έχουν τα τελευταία τους ηλεκτρόνια στον ίδιο τύπο υποστιβάδας π.χ. s, p, d ή f.

1 IA												18 VIII A														
1	¹ H 1.00794	2	<table border="1"> <tr><td></td><td>Τομέας s</td></tr> <tr><td></td><td>Τομέας p</td></tr> <tr><td></td><td>Τομέας d</td></tr> <tr><td></td><td>Τομέας f</td></tr> </table>											Τομέας s		Τομέας p		Τομέας d		Τομέας f	13	14	15	16	17	18
	Τομέας s																									
	Τομέας p																									
	Τομέας d																									
	Τομέας f																									
2	³ Li 6.9410	⁴ Be 9.01218											⁵ B 10.8110	⁶ C 12.0110	⁷ N 14.0067	⁸ O 15.9994	⁹ F 18.9984	¹⁰ Ne 20.1797								
3	¹¹ Na 22.9898	¹² Mg 24.3050	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	¹³ Al 26.9815	¹⁴ Si 28.0855	¹⁵ P 30.9738	¹⁶ S 32.0660	¹⁷ Cl 35.4527	¹⁸ Ar 39.9480								
4	¹⁹ K 39.0983	²⁰ Ca 40.0780	²¹ Sc 44.9559	²² Ti 47.8870	²³ V 50.9415	²⁴ Cr 51.9961	²⁵ Mn 54.9380	²⁶ Fe 55.8470	²⁷ Co 58.9332	²⁸ Ni 58.6934	²⁹ Cu 63.5460	³⁰ Zn 65.3900	³¹ Ga 69.7230	³² Ge 72.6100	³³ As 74.9216	³⁴ Se 78.9600	³⁵ Br 79.9040	³⁶ Kr 83.8000								
5	³⁷ Rb 85.4678	³⁸ Sr 87.6200	³⁹ Y 88.9059	⁴⁰ Zr 91.2240	⁴¹ Nb 92.9064	⁴² Mo 95.9400	⁴³ Tc 98.9069	⁴⁴ Ru 101.0720	⁴⁵ Rh 102.9055	⁴⁶ Pd 106.4200	⁴⁷ Ag 107.8682	⁴⁸ Cd 112.4110	⁴⁹ In 114.8180	⁵⁰ Sn 118.7100	⁵¹ Sb 121.7570	⁵² Te 127.6000	⁵³ I 126.9045	⁵⁴ Xe 131.2900								
6	⁵⁵ Cs 132.9054	⁵⁶ Ba 137.3270	⁵⁷ La 138.9055	⁷² Hf 178.4900	⁷³ Ta 180.9479	⁷⁴ W 183.8400	⁷⁵ Re 186.2070	⁷⁶ Os 190.2310	⁷⁷ Ir 192.2210	⁷⁸ Pt 195.0780	⁷⁹ Au 196.9665	⁸⁰ Hg 200.5900	⁸¹ Tl 204.3833	⁸² Pb 207.2000	⁸³ Bi 208.9804	⁸⁴ Po 208.9824	⁸⁵ At 209.9871	⁸⁶ Rn 222.0176								
7	⁸⁷ Fr 223.0287	⁸⁸ Ra 226.0254	⁸⁹ Ac 227.0277	¹⁰⁴ Rf 261.0890	¹⁰⁵ Db 262.1144	¹⁰⁶ Sg 263.1180	¹⁰⁷ Bh 262.1200	¹⁰⁸ Hs 265.1306	¹⁰⁹ Mt (268)	¹¹⁰ Ds (271)	¹¹¹ Rg (272)	¹¹² Uub (285)	¹¹³ Uut (284)	¹¹⁴ Uuq (289)	¹¹⁵ Uup (288)	¹¹⁶ Uuh (293)	¹¹⁷ Uus (293)	¹¹⁸ Uuo (294)								

* ΛΑΝΘΑΝΙΔΕΣ	⁵⁸ Ce 140.1160	⁵⁹ Pr 140.9077	⁶⁰ Nd 144.2420	⁶¹ Pm 144.9127	⁶² Sm 150.3600	⁶³ Eu 151.9650	⁶⁴ Gd 157.2530	⁶⁵ Tb 158.9253	⁶⁶ Dy 162.5000	⁶⁷ Ho 164.9303	⁶⁸ Er 167.2593	⁶⁹ Tm 168.9342	⁷⁰ Yb 173.0430	⁷¹ Lu 174.9671
* ΑΚΤΙΝΙΔΕΣ	⁹⁰ Th 232.0381	⁹¹ Pa 231.0359	⁹² U 238.0289	⁹³ Np 237.0482	⁹⁴ Pu 244.0642	⁹⁵ Am 243.0614	⁹⁶ Cm 247.0614	⁹⁷ Bk 247.0700	⁹⁸ Cf 251.0796	⁹⁹ Es 252.083	¹⁰⁰ Fm 257.0951	¹⁰¹ Md 258.1084	¹⁰² No 259.1011	¹⁰³ Lr 262.1100

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (9/24)

Τομέας s: Ο τομέας s περιλαμβάνει δύο κύριες ομάδες (κατακόρυφες στήλες) του περιοδικού πίνακα Δηλαδή, την ομάδα των αλκαλίων (Na, K κλπ.) και την ομάδα των αλκαλικών γαιών (Ca, Mg κλπ.). Επιπλέον στον τομέα αυτό ανήκει το υδρογόνο. Οι ομάδες αυτές ονομάζονται:

- Με βάση τους τομείς : s^1 s^2
- Με την κλασική αρίθμηση : IA IIA
- Με τη νέα αρίθμηση ομάδων : 1 2

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (10/24)

Τομέας p : Η υποστιβάδα p περιέχει το πολύ έξι ηλεκτρόνια γι' αυτό και ο τομέας p περιλαμβάνει έξι κύριες ομάδες στοιχείων.

- Με βάση τους τομείς: p^1 p^2 p^3 p^4 p^5 p^6 .
- Με την κλασική αρίθμηση: III VIA VA VIA VIIA VIIIA.
- Με τη νέα αρίθμηση: 13 14 15 16 17 18.

- Έτσι, το ${}_7\text{N} :1s^2 2s^2 2p^3$ μπορούμε να πούμε ότι ανήκει στο τομέα p και στην ομάδα p^3 , ή VA ή 15.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (11/24)

Τομέας d : Ο τομέας d περιλαμβάνει στοιχεία των οποίων το τελευταίο ηλεκτρόνιο τοποθετείται σε υποστιβάδα d . (**στοιχεία μετάπτωσης**). Η υποστιβάδα d χωράει 10 ηλεκτρόνια γι' αυτό και ο τομέας d έχει 10 ομάδες (δευτερεύουσες ομάδες). Αυτές ονομάζονται:

- Με βάση τους τομείς : d^1 d^2 $d^3 \dots$ d^{10}
- Με την κλασική αρίθμηση: IIIB,   IVB   VB ...   IIB
- Με τη νέα αρίθμηση: 3   4   5 ...   12

Δηλαδή, το άτομο του σιδήρου ανήκει στον τομέα d , επειδή με βάση την ηλεκτρονιακή δομή ($1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^6 4s^2$) το τελευταίο του ηλεκτρόνιο βρίσκεται στην υποστιβάδα d . Επίσης μπορούμε να πούμε, ότι ο σίδηρος ανήκει στην ομάδα d^6 ή με βάση τον παλιό τρόπο αρίθμησης των ομάδων στις τριάδες (VIII B) ή με το νέο τρόπο αρίθμησης στην 8.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (12/24)

- **Τομέας f :** Ο τομέας f περιλαμβάνει στοιχεία, των οποίων το τελευταίο ηλεκτρόνιο ανήκει σε υποστιβάδα f . Επειδή η υποστιβάδα f χωράει 14 ηλεκτρόνια, ο τομέας f περιλαμβάνει 14 ομάδες. Στον τομέα αυτό ανήκουν οι λανθανίδες, οι οποίες ανήκουν στην 6^η περίοδο και περιλαμβάνουν στοιχεία με ατομικούς αριθμούς 58 -71 και οι ακτινίδες, οι οποίες ανήκουν στην 7^η περίοδο και περιλαμβάνουν στοιχεία με ατομικούς αριθμούς 90 -103.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (13/24)

Περιοδικές Ιδιότητες των στοιχείων:

Ατομικές και ιοντικές ακτίνες.

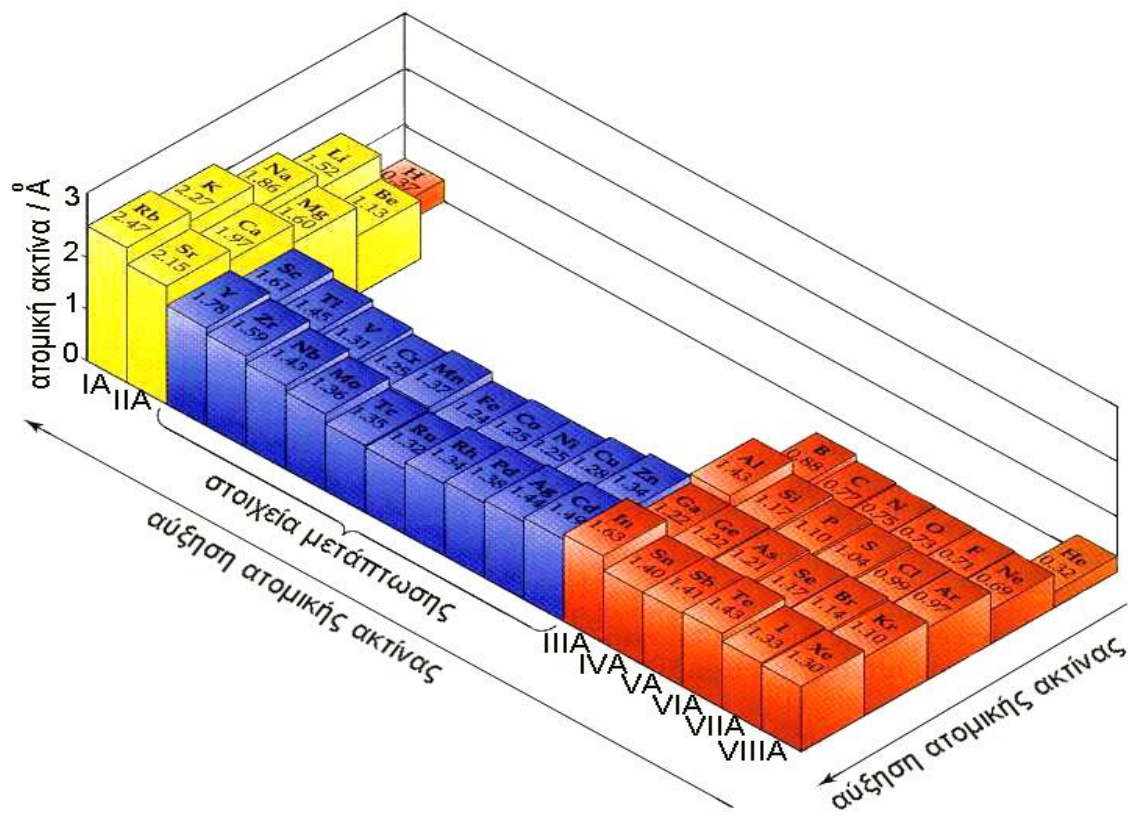
Το μέγεθος των ατόμων και των ιόντων καθορίζει την διάταξή τους στο κρυσταλλικό πλέγμα και ως εκ τούτου επηρεάζει τις φυσικές και χημικές ιδιότητες των ουσιών.

- Σύμφωνα με την κβαντομηχανική το **μέγεθος ενός ελεύθερου ατόμου** δεν είναι εύκολο να **καθοριστεί** εξαιτίας της ύπαρξης του **ηλεκτρονιακού νέφους**.
- **Αυξάνονται με αύξηση του ατομικού αριθμού** για στοιχεία που ανήκουν στην **ίδια ομάδα**-προστίθεται μια καινούργια στιβάδα.
- **Μειώνονται με αύξηση του ατομικού αριθμού** για στοιχεία που ανήκουν στην ίδια **περίοδο**- αυξάνει το πυρηνικό φορτίο και παραμένει ο ίδιος αριθμός στιβάδων με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι ελκτικές δυνάμεις του πυρήνα επί των ηλεκτρονίων.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (14/24)

Μεταβολή ατομικής ακτίνας στοιχείων στον περιοδικό πίνακα.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (15/24)

- Σε περίπτωση που το άτομο βρίσκεται σε δεσμική κατάσταση διακρίνουμε την:
  - Ομοιοπολική ακτίνα.
  - Ιοντική ακτίνα.
  - Ακτίνα Van der Waals.
- Σε περίπτωση που το άτομο βρίσκεται σε ελεύθερη κατάσταση:

$$r = \frac{(n^*)^2 \cdot a_0}{Z^*}$$

a_0 = ακτίνα Bohr (53pm), n^* = ο δραστικός κύριος κβαντικός αριθμός του τελευταίου e^- , Z^* = το δραστικό πυρηνικό φορτίο.

n	1	2	3	4	5	6
n^*	1,0	2,0	3,0	3,7	4,0	4,2

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (16/24)

Το δραστικό πυρηνικό φορτίο Z^* , εκφράζει το πραγματικό φορτίο που αισθάνεται να δρα πάνω του ένα e^- .

$$Z^* = Z - S$$

- Όπου Z = ατομικός αριθμός, και S = σταθερά προασπίσεως ή θωράκισης.
- Η σταθερά S εκφράζει πόσο μπορούν να προστατεύσουν τα άλλα e^- το προς εξέταση e^- . **Υπολογίζεται με βάση τους κανόνες Slater.**

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (17/24)

ΚΑΝΟΝΕΣ SLATER

1. Γράφεται η ηλεκτρονιακή διαμόρφωση του ατόμου σε ομάδες οι οποίες περιέχουν ξεχωριστά τα d ή f τροχιακά από τα s και p :

Ομάδα 1 : $1s$

Ομάδα 2 : $2s 2p$

Ομάδα 3 : $3s 3p$

Ομάδα 4 : $3d$

Ομάδα 5 : $4s 4p$

Ομάδα 6 : $4d$

Ομάδα 7 : $4f$

Ομάδα 8 : $5s 5p$ κλπ.

2. Ηλεκτρόνια που βρίσκονται σε μεγαλύτερη σε αύξοντα αριθμό ομάδα από την ομάδα του ηλεκτρονίου που μας ενδιαφέρει δεν προσφέρουν καμία προστασία στο ηλεκτρόνιο ($S = 0$).

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (18/24)

ΚΑΝΟΝΕΣ SLATER

3. Αν το ηλεκτρόνιο βρίσκεται σε υποστιβάδα ns ή np (π.χ. $3s$, $3p$, $4s$, $4p$) τότε:
- κάθε ηλεκτρόνιο που βρίσκεται στην ίδια ομάδα με το ηλεκτρόνιο που μας ενδιαφέρει συνεισφέρει στη θωράκιση κατά $S = 0,35$. Εξαιρέση αποτελεί το $1s$ ηλεκτρόνιο που συνεισφέρει $S = 0,30$ (δηλαδή τα δυο ηλεκτρόνια στο τροχιακό $1s$ αλληλοπροστατεύονται κατά $S = 0,30$)
  - κάθε ηλεκτρόνιο που βρίσκεται σε $(n - 1)$ υποστιβάδα συνεισφέρει στη θωράκιση κατά $S = 0,85$
  - κάθε ηλεκτρόνιο που βρίσκεται σε $(n - 2)$ ή ακόμα χαμηλότερη υποστιβάδα συνεισφέρει στη θωράκιση κατά $S = 1,0$.
4. Αν το ηλεκτρόνιο βρίσκεται στα τροχιακά nd ή nf (π.χ. $4f$, $3d$) τότε:
- κάθε ηλεκτρόνιο που βρίσκεται στην ίδια ομάδα με το ηλεκτρόνιο που εξετάζουμε συνεισφέρει στη θωράκιση κατά $S = 0,35$
  - κάθε ηλεκτρόνιο που βρίσκεται σε χαμηλότερη ομάδα από την nd ή nf συνεισφέρει στη θωράκιση κατά $S = 1,0$.

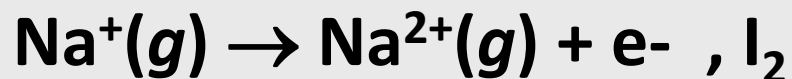
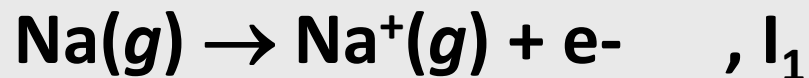
Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (19/24)

Περιοδικές Ιδιότητες των στοιχείων.

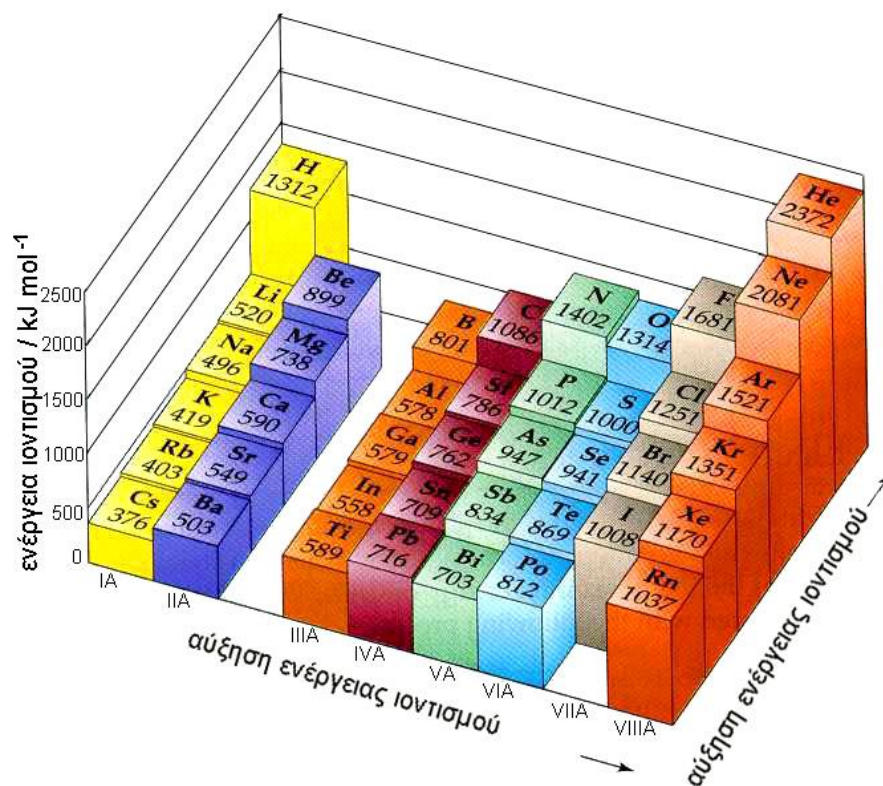
Δυναμικό Ιονισμού:

Η ελάχιστη ενέργεια που απαιτείται για την απομάκρυνση ενός ηλεκτρονίου, από ένα ελεύθερο, ουδέτερο και σε αέρια κατάσταση ευρισκόμενο άτομο.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (20/24)

Μεταβολή του πρώτου δυναμικού ιονισμού στον περιοδικό πίνακα.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (21/24)

Ενθαλπία Δέσμευσης(ΔH_{EA}) και Ηλεκτρονική Συγγένεια (A):

- Ως ενθαλπία δέσμευσης ορίζεται η μεταβολή της ενθαλπίας που απελευθερώνεται, όταν ένα ελεύθερο ή σε αέρια κατάσταση άτομο προσλάβει ένα ηλεκτρόνιο και μετατραπεί σε αρνητικό ιόν. Συμβολίζεται με ΔH_{EA} και μετράται σε eV ή Kcal ή KJ.

- Η Ηλεκτρονική Συγγένεια (Electron Affinity, A), ορίζεται ως η μεταβολή της ενθαλπίας που συνοδεύει την απόσπαση ενός ηλεκτρονίου από το ανιόν $X^-(g)$: $X^-(g) \rightarrow X(g) + e^-$, $A = -\Delta H_{EA}$
- Όσο μεγαλύτερη είναι η έλξη του πυρήνα επί των ηλεκτρονίων τόσο ευκολότερα προσλαμβάνεται ένα ηλεκτρόνιο και επομένως τόσο μεγαλύτερη αναμένεται να είναι η τιμή της ηλεκτρονικής συγγένειας.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (22/24)

Η Ηλεκτρονική Συγγένεια εξαρτάται:

- Τον κύριο κβαντικό αριθμό n των ηλεκτρονίων σθένους. Αύξηση του n συνεπάγεται αύξηση της απόστασης των εξωτερικών ηλεκτρονίων από τον πυρήνα, άρα ελάττωση της έλξης του πυρήνα επί των ηλεκτρονίων και επομένως μείωση της τάσης προσέλκυσης ηλεκτρονίων και άρα μείωση της ηλεκτρονικής συγγένειας.
- Το δραστικό πυρηνικό φορτίο Z^* των ηλεκτρονίων σθένους. Αύξηση του Z^* έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται η έλξη του πυρήνα επί των ηλεκτρονίων και συνεπώς να αυξάνεται η ηλεκτρονική συγγένεια.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (23/24)

Ηλεκτραρνητικότητα & Ηλεκτροθετικότητα:

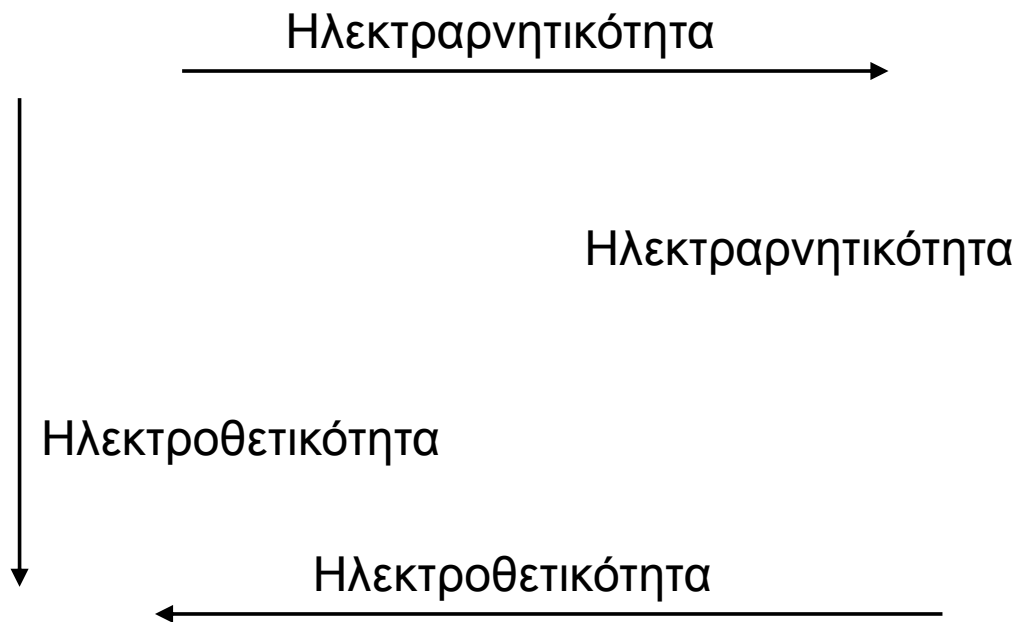
- Η τάση που έχουν τα άτομα που συμμετέχουν σε ένα ομοιοπολικό δεσμό να έλκουν προς το μέρος τους το ηλεκτρονικό νέφος. Συμβολίζεται με χ .
- Στην περίπτωση που υπάρχει διαφορά ηλεκτραρνητικότητας ανάμεσα σε δυο άτομα που συνδέονται μεταξύ τους, λέμε ότι ο δεσμός ανάμεσα στα δυο άτομα είναι **πολωμένος**, ενώ το μόριο αναφέρεται ως **πολικό**.
- Στα στοιχεία μιας περιόδου αυξάνει με αυξανόμενο ατομικό αριθμό, ενώ στα στοιχεία μιας ομάδας του περιοδικού πίνακα ελαττώνεται με αυξανόμενο ατομικό αριθμό.

Περιοδικός πίνακας των στοιχείων (24/24)

Κατά αντίθετη φορά μεταβάλλεται η ηλεκτροθετικότητα των στοιχείων-ιδιότητα αντίθετη της ηλεκτραρνητικότητας.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών, Μαρνέλλος Γεώργιος. «Χημεία». Έκδοση: 1.0. Κοζάνη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: [https:// eclass.uowm.gr/courses/MECH100/](https://eclass.uowm.gr/courses/MECH100/)

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Όχι Παράγωγα Έργα Μη Εμπορική Χρήση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

- Γενική Χημεία. Θεωρία & Εφαρμογές, Μ.Ι. Κονσολάκης, Εκδόσεις ΑΕΝΑΟΣ, 2008

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους
υπερσυνδέσμους.

